

การเสริมสร้างพฤติกรรมผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมในบุญประเพณีสงกรานต์
อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
The Promotion of Elderly Active Aging in Songkran Festival
At Phanom Dong Rak District, Surin Province

นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์¹

Nawarat NiThichaianan

สุรีย์ฉาย สุกันธรัต²

Dr.Surechai Sukantararat

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Asst.Prof. Dr., Management Sciences Faculty of Management Sciences,

Surin Rajabhat University

²ดร., สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Business Computer Faculty of Management Sciences, Surin Rajabhat University

ได้รับบทความ: 13 พฤษภาคม 2563

ปรับปรุงแก้ไข: 11 มิถุนายน 2563

ตอบรับตีพิมพ์: 12 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างพฤติกรรมผู้สูงอายุด้านวัฒนธรรมในบุญประเพณีสงกรานต์ อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านวัฒนธรรมของผู้สูงอายุในบุญประเพณีสงกรานต์ อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อเป็นข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวชาติพันธุ์วรรณา โดยศึกษาจากวัฒนธรรมในงานบุญประเพณี 12 เดือน ที่มีในชุมชน อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และคัดเลือกประเพณีสงกรานต์ ที่มีอัตลักษณ์เด่น โดยมีกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นผู้ขับเคลื่อนวัฒนธรรมนั้น

ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory Observation) และเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีสงกรานต์ทั้งที่ปราสาทตาเมือนธมและปราสาทตาควาย ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมประเพณีให้สำเร็จ หากได้รับการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่องผู้สูงอายุอำเภอพนมดงรัก จะมีศักดิ์ศรี มีคุณค่าไม่เป็นภาระทางสังคม และยังเป็นพลังทางสังคมที่สามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้มีสุขภาพใจสุขภาพกายที่ดีมีอายุยืนยาว

คำสำคัญ : พุทธิพลัง, ผู้สูงอายุ, วัฒนธรรม, ประเพณีสงกรานต์

Abstract

The research entitled The Promotion of Elderly Active Aging in Songkran Festival at Amphoe Phanom Dong Rak Surin aims to study elderly active aging in terms of cultural perspective in the Songkran Festival at Phanom Dong Rak District, Surin Province. A study is a qualitative approach to ethnography that focuses on cultural activities of the Lunar Festival and Fourteen Laws database in the community of Phanom Dong Rak District, Surin Province. The study selected the unique Songkran Festival that driven by the elderly in the community. The researchers used participatory observation, non-participatory observation, and in-depth interviews. The purposive sampling of 15 participants is used in this study. The result of the study found that the Songkran Festival held at Prasat Ta Muean Thom and

Prasat Ta Kwai, the elderly that participated in the festival were so proud as they were one important group that driven these cultural activities to succeed. If this group of people being supported, they would get the value of themselves and they can rely on themselves. Moreover, the happiness of succeeding in cultural activities may lead to mental and physical health.

Keywords: Active Aging, Elderly, Cultural, Songkran Festival

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาข้ามรุ่นอายุ โดยมีครอบครัวเป็นองค์กรแรก ที่รักษาและสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเข้มข้น วัฒนธรรมในโลกนี้มีความหลากหลาย วัฒนธรรมและไม่ได้มีการเข้าสู่วัฒนธรรมแบบเดียวกันทั้งหมด ไม่จำเป็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วจะปฏิเสธวัฒนธรรมของตัวเองเมื่อมีการพัฒนาการปฏิเสธวัฒนธรรมของตัวเองนั้นพบว่า มีแต่วัฒนธรรมในตะวันตกเท่านั้นที่เป็นวัฒนธรรมแบบระบบทุน เมื่อเรารับสังคมศาสตร์วัฒนธรรมถูกทอนให้เป็นส่วนของระบบทุน ยิ่งรับมากยิ่งทอนมาก เศรษฐกิจจะสำคัญขึ้นมาเรื่อยๆ เป็นแบบปัจเจกชน ในประเทศตะวันตก วัฒนธรรมเดิมหายไปต่างก็หาว่าจะกลับคืนมาวัฒนธรรมเดิมได้อย่างไร เพื่อให้วัฒนธรรมเดิมนั้นอยู่เคียงข้างคู่กับระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยไม่เป็นระบบทุนสุดโต่ง ซึ่งในปัจจุบันกลายเป็นวัฒนธรรมทุนนิยม ถ้าให้ความสำคัญแล้ววัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดระบบสังคม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2553, น. 299-301) วัฒนธรรมเป็นรูปธรรมของศาสนา ผู้สูงอายุจึงมักเลือกทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายเป็นบุญฉะนั้นการศึกษาวัยฒรณผู้สูงอายู จึงควรพิจารณาเรื่อง “บุญ” เป็นหลัก ซึ่งชาวไทยนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ผลผลิตทางเศรษฐกิจจึงมาจากงานบุญประเพณี 12 เดือน ของชุมชนที่เหมือนกัน เพราะ

เศรษฐกิจพื้นฐานรากพุทธศาสนาสืบทอดอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ต่อมาก็ได้รับการต่อยอดจากพระบรมราชาไชยบาลเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จากพระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ 9 จึงทำให้คนไทยโดยเฉพาะผู้สูงอายุเริ่มแปรเปลี่ยนค่านิยมและตีความหมายว่า เศรษฐกิจคือ กิจอันประเสริฐ ซึ่งคำว่าประเสริฐมักมาคู่กับคำว่าบุญโดยมีวัฒนธรรมเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า วัตถุดิบทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนบางชิ้นก็จะถูกลดทอนไป ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อจะเข้าใจในวิถีชุมชนของคนท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ถูกหลอกลอนทอดทิ้งไปทำงานในเมือง ปลดปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่กับตามลำพัง บ้างต้องทำงานหาเลี้ยงชีพเอง บ้างก็เลี้ยงหลานอยู่กับเด็กเล็ก

เทคโนโลยีทางเศรษฐกิจนำมาซึ่งอาชีพใหม่ คนรุ่นใหม่ต้องการความเป็นเมือง จึงเกิดการย้ายถิ่นของบุตร ผู้สูงอายุแยกกันอยู่กับบุตร อีกทั้งระบบการศึกษาสมัยใหม่ทำให้ค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้สภาพของผู้สูงอายุต้องลงถดถอยทั้งทางสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตใจและลดบทบาททางสังคมเศรษฐกิจลง ในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ มีอายุยืนมากขึ้นมีความแข็งแรงขึ้น แต่กลับไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมเท่าที่ควร ทำให้เกิดการระงับระบบสวัสดิการและเสถียรภาพทางการเงินของชาติ ดังนั้นจึงต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นกลุ่มพลังที่จะมาร่วมขับเคลื่อนสังคมกับวัยแรงงาน (วิพรรณ ประจวบเหมาะ, 2560, น. 18) ดังนั้นในปี พ.ศ. 2542 องค์การอนามัยโลกนำแนวคิดพหุพลัง (Active Aging) เป็นกระบวนการที่สร้างโอกาสที่เหมาะสมด้านสุขภาพและด้านสังคม ความมั่นคงเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในยามสูงอายุ ด้วยกระบวนการเสริมสร้างพหุพลังจะทำให้บุคคลตระหนักถึงศักยภาพทางด้านร่างกาย สังคม และจิตใจให้มีส่วนร่วมในสังคม ในขณะเดียวกันสังคมก็จะจัดระบบปกป้องคุ้มครองสร้างความมั่นคงและการดูแลอย่างพอเพียงที่เหมาะสมตามความต้องการผู้สูงอายุ (WHO, 2002)

ผู้วิจัยได้สำรวจเบื้องต้นแล้วพบว่า ความต้องการเสริมสร้างพฤติกรรมของผู้สูงอายุไทยคือ การนำเอาวัฒนธรรมมาจรรโลงด้วยบุญประเพณีน่าจะเหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดสุรินทร์มีมรดกทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรอันล้ำค่า มีการสืบทอดงานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นด้านงานศิลปหัตถกรรมเป็นความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจนปัจจุบันซึ่งถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า อาทิ งานหัตถกรรม ผ้าไหมทอมือหมู่บ้านท่าสว่างที่มีความโดดเด่นเป็นสัญลักษณ์ หัตถกรรมเครื่องเงินและการทำประคำ หัตถกรรมทวยจักสาน นอกจากนี้จังหวัดสุรินทร์มีงานศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านที่บ้านดงมัน และมรดกวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่นั้นคือวัฒนธรรมคนกับช้าง ที่มีวิถีชีวิตพื้นบ้านที่แสดงถึงอัตลักษณ์ภูมิปัญญาของพื้นถิ่นในรูปแบบหลากหลาย รวมทั้งสุรินทร์ยังมีประเพณีท้องถิ่น อาทิ พิธีแห่นางแมว ประเพณีบวชนาคช้าง ประเพณีขึ้นเขาสวาย และมีการแสดงของช้างเป็นงานประจำทุกปี นอกจากนี้ ยังมีประเพณีการแสดงที่เกี่ยวข้องกับตำนานปราสาทหินที่เป็นมรดกทางศิลปะแบบขอม

เมื่อพิจารณาจากบุญประเพณี 12 เดือนแล้วพบว่าบุญประเพณีสงกรานต์ที่โดดเด่นที่สุดคือ บุญประเพณีสงกรานต์เยื่อมเยือนปราสาทตาเมือนธม บุญประเพณีท่องเที่ยวปราสาทตาควาย สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และการก่อเจดีย์ทรายหรือขนทรายเข้าวัดในช่วงวันสงกรานต์ ของพื้นที่อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผู้ที่มีความโดดเด่นและมีผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนวิจัยจึงเห็นโอกาสที่จะเสริมสร้างพฤติกรรมหลังจากวัฒนธรรมงานบุญประเพณีสงกรานต์และแนวทางการเสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตในยามสูงอายุของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมหลังด้านวัฒนธรรมของผู้สูงอายุในบุญประเพณีสงกรานต์ อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะทางการเสริมสร้างพฤติกรรมหลังที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวชาติพันธุ์วรรณา โดยศึกษาจากวัฒนธรรมในงานบุญประเพณี 12 เดือน ที่มีในชุมชน อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และคัดเลือกประเพณีสงกรานต์ที่มีอัตลักษณ์เด่น โดยมีกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นผู้ขับเคลื่อนวัฒนธรรมนั้น ๆ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่มีลักษณะชุมชนแบบพหุวัฒนธรรมอันประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยเขมร ไทยลาวและไทยกวย ที่อยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวและมีวัฒนธรรมที่ละม้ายคล้ายกัน ศึกษาองค์ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดมา ตามรูปแบบของบุญประเพณีสงกรานต์อันมีกิจกรรมเด่นที่เป็นอัตลักษณ์รวมทั้งองค์ประกอบของวัฒนธรรมในชุมชนต้นแบบโดยใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory Observation) และเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงโดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป ปราชญ์ชุมชน จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์จำนวน 1 คน และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบักได จำนวน 10 คน

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเกี่ยวกับวัฒนธรรมในบุญประเพณีสงกรานต์ที่มีผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัย

ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ วิธีการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือที่เกี่ยวข้อง บทความและเอกสารต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้เทคนิคดังนี้

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant observation and Non-participant observation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี 12 เดือน ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งผู้วิจัยจะเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปในโรงเรียนผู้สูงอายุที่ตั้งอยู่ในบริเวณองค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ สังเกตอย่างใกล้ชิดกับนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุและคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูล รวมถึงผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล เกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย และทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเข้าถึงข้อมูลได้มากที่สุด

2.2 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการพูดคุย สันทนากับผู้สูงอายุเป็นนักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนในพื้นที่ อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ เช่น บริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีในบุญสงกรานต์และวัฒนธรรมที่สืบทอดของชุมชน

2.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) เป็นวิธีการหลักอีกวิธีการหนึ่งที่ใช้ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาครั้งนี้ในพื้นที่การศึกษา การเลือกวิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีที่จะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ละเอียดและเป็นจริงมากกว่าวิธีอื่น ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ด้วยการคัดเลือกจากผู้นำ ผู้ที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือดังนี้ พระสงฆ์ตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 2 รูป ปราชญ์ท้องถิ่นจำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบล บักได 1 คน และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

พบว่าวัฒนธรรมเป็นบ่อเกิดรูปธรรมของศาสนา ชุมชนวัฒนธรรมผู้สูงอายุ จึงมักเลือกทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายเป็นบุญตามการยึดเหนี่ยวทางศาสนา และความเชื่อ ศรัทธาหากพิจารณาพื้นที่ภูมิประเทศพบว่า อำเภอพนมดงรักตั้งอยู่บนที่ราบสูงเทือกเขาพนมดงรักอันเป็นเทือกเขาที่กั้นระหว่างไทยกับกัมพูชา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่ต่ำลาดเขา ประชาชนทั้งสองประเทศนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม หรือสืบสานวัฒนธรรมเพื่อความคงอยู่อย่างภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน จึงมาจาก งานบุญประเพณี 12 เดือนเช่นกันและมีความคล้ายคลึงกันอย่างแยกไม่ออกว่า วัฒนธรรมใดเป็นของชาวไทยหรือชาวกัมพูชา และจากการศึกษาเอกสารก็สอดคล้องกันกับการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลของชุมชนโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมพบว่า บุญประเพณี 12 เดือนของชาวพนมดงรักนั้น ประเพณีสงกรานต์เป็น ประเพณีที่สำคัญและมีวัฒนธรรมโดดเด่นที่สืบทอดกันมา นั่นคือ “ประเพณีสงกรานต์ เยือนตาเมื่อนธม” เป็นบุญประเพณีที่ทั้งชาวไทยเขมรและชาวเขมรจากกัมพูชาจำนวนมาก มาร่วมสักการบูชาในวันสงกรานต์ร่วมกัน มีการจัดการแสดงที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม การจัดประกวดชิงรางวัลร่วมกันทั้งชาวไทยและกัมพูชามีการละเล่นที่สื่อถึงภูมิปัญญา ทางศิลปวัฒนธรรม การนำเสนอผลงานของชมรมผู้สูงอายุ การนำผลงานวิสาหกิจชุมชน มาจำหน่าย รวมทั้งมีการออกร้านขายสินค้าจำนวนมากแลกเปลี่ยนกันทั้งสองประเทศ อย่างรื่นเริง อบอุ่น มีมิตรภาพอันดีต่อกัน จนกระทั่งมีเหตุการณ์ขัดแย้งทางการเมือง ทำให้มีการสู้รบกันในปี พ.ศ. 2554 และเช่นเดียวกันกับปราสาทตาควายซึ่งต่อมาได้

จัดเป็นประเพณี “ท่องเที่ยวปราสาทตาควาย สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น” และ การก่อเจดีย์ทรายหรือชนทรายเข้าวัด ในช่วงวันตรุษสงกรานต์

บุญประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ตรงตามปีจันทรคติคือเดือนห้า (ในภาษาไทยเขมรเรียกว่า แคนแจต) ตรงกับเดือนเมษายนตามปีปฏิทินตรงกับพิธีกรรมเดือนสิบสอง คือทำบุญ สงกรานต์มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหมือนคนไทยทั่วไปคือ ทำบุญตักบาตร เช่นบวงสรวง เทวดา สรงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย การเล่นสาดน้ำ การเล่นจำเรียง การเล่นตรด รวมทั้ง การรดน้ำคำหัวหน้าผู้ใหญ่ เป็นต้น บุญประเพณีเดือน 5 เดือนสงกรานต์ ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ชาวสุรินทร์ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่เช่นกัน ซึ่งพิธีกรรมเริ่มขึ้นที่วัดหรือสถานที่ ศักดิ์สิทธิ์ในวันขึ้น 14 ค่ำและวันที่ 2 วันขึ้น 15 ค่ำด้วยการจัดทำพิธีสรงน้ำพระพุทธรูป หรือรูปเคารพต่าง ๆ ตามความเชื่อของชุมชน ลำดับต่อมาก็นิมนต์พระสงฆ์มานั่งให้ ญาติธรรมหรือโยมวัดลูกศิษย์จัดดอกไม้ธูปเทียนและกล่าวคำบูชาอิฐฐานขอสรงน้ำ (ซึ่งเป็นน้ำจากการผ่านการรดน้ำหรือสรงน้ำจากพระพุทธรูปแล้ว) ชาวบ้านนิยมรดมือ และเท้าของพระสงฆ์เสร็จแล้วก็ไปรดหรือสรงน้ำที่มือ และเท้าของผู้สูงอายุที่ตนเคารพ นับถือ ส่วนผู้สูงอายุก็แสดงบทบาทให้พรแก่ลูก ๆ หลาน ๆ ต่อมาในช่วงเช้าของ วันขึ้น 15 ค่ำ พุทธศาสนิกชนทุกคนจะนำข้าวและภัตตาหารไปวัด เพื่อทำบุญตักบาตร และฟังพระเทศน์ ดังภาพที่ 1, 2, 3

3

ภาพที่ 1 บักได ออนไลน์, (2562, เมษายน 30). วัฒนธรรมการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ
โรงเรียนผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลบักได[ภาพถ่าย]. สืบค้นจาก
<http://www.bakdailocal.go.th/>

ภาพที่ 2 บักได ออนไลน์, (2562, เมษายน 30). การประกวดผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุ
องค์การบริหารส่วนตำบลบักได[ภาพถ่าย]. สืบค้นจาก <http://www.bakdailocal.go.th/>

ภาพที่ 3 การก่อเจดีย์ทรายที่วัดเขาโต๊ะ ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

โดยทั่วไปองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในแต่ละตำบลก็จะจัดประเพณีสงกรานต์
มีกิจกรรมวัฒนธรรมการรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุเพื่อขอพร การรำยรำตรดสงกรานต์
การตรวจสุขภาพประจำปีให้ผู้สูงอายุ และมีการประกวดสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น ที่โรงเรียน
ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จัดขึ้นในช่วงวันที่ 11- 12
เมษายน ของทุกปี จากนั้นจึงได้เล่นน้ำสาดน้ำกันตามประเพณี ก่อนที่จะมีประเพณี
ขึ้นเขาปราสาทตาควายในวันที่ 22 เมษายน ของทุกปี

การเฉลิมฉลองวันสงกรานต์ ก็นิยมขนทรายเข้าวัด ก่อเจดีย์ทรายประกวด
ประชันกัน มีการละเล่นดนตรีและเพลง “บอก” (ตรดหรือตรุษ) โดยจัดขบวนแห่รำตรุษ
เพื่อเดินขบวนบอกกล่าวขอพรและขอรับการบริจาคเงินและสิ่งของตามบ้าน แล้วนำ
ปัจจัยเหล่านี้ไปถวายวัด เพื่อเป็นการทำบุญทำทานร่วมกันในบุญประเพณีเดือน 5
ชาวสุรินทร์และกลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้งในประเทศไทยและกัมพูชาซึ่งเคยผ่านศาสนาผีและ
ลัทธิพราหมณ์มาก่อนจึงนิยมจัดงานบุญประเพณีสงกรานต์ตามบริบทถิ่นฐานบ้านเกิด

บุญประเพณีเยี่ยมเยือนปราสาทตาเมือนรม

ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บริเวณปราสาทตาเมือนหรือผู้อาศัยอยู่ตามกลุ่มลำห้วย
ตาเมือนอ่างเก็บน้ำตาโฆง ลำห้วยตาโฆง หนองเจิงกรู รวมทั้งชาวกัมพูชาในเขตอำเภอบันทาย
ขมา (บริเวณปงตึก โคมมอนและรอมโดลจาส) ต่างก็เดินทางมาสร้งน้ำ

พระพุทธรูปและฐานศิวิลลิกค้อนเป็นสัญลักษณ์ทางการแพทย์โบราณแบบ ไทวนิกาย เพื่อ
อธิฐานขอให้ตนสุขภาพแข็งแรงอายุยืนยาว

ปราสาทตาเมือน ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านหนองคันนา หมู่ 8 ตำบลตาเมียง
เป็นศาสนสถานที่ตั้งอยู่ริมเส้นกั้นชายแดนไทยและกัมพูชา เป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบ
บายน ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เรื่องอำนาจ เพื่อจัดให้เป็น
อโรคยาศาลา กล่าวคือ ปราสาทตาเมือนโต๊ด หลังเล็ก ๆ ในอดีตเป็นโรงครัวหุงข้าวและ
ต้มยาสมุนไพรไว้รักษาผู้ป่วย ถัดมาทางทิศตะวันออกห่างกันประมาณ 500 เมตร
เป็นปราสาทตาเมือนมีบารายน้ำล้อมรอบ และถัดมาอีกทางทิศตะวันออกห่างกัน 1 กิโลเมตร
เป็นปราสาทตาเมือนธมซึ่งเดิมประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาศรั- ไวยุทธะ สัญลักษณ์แห่ง
การแพทย์และรักษามนุษย์ ณ ปราสาทหลังสุดท้ายซึ่งตั้งอยู่ช่องเขาพนมดงรักเรียกว่า
ช่องตาเมือน เป็นช่องทางเดินโบราณคนในประเทศไทยติดต่อสัมพันธ์กับคนในประเทศ
กัมพูชา ในช่วงสงครามที่ทั้งพระสงฆ์และผู้สูงอายุต่างก็ปรารถนาจะได้สร่งน้ำผ่านช่องทาง
ฐานเดินช่องพระโภษัชยคุรุไวฑูรยประภา เพื่อนำน้ำนี้ไปทำน้ำมนต์หรือน้ำสรงกรนต์
แจกจ่ายพระสงฆ์องค์เณรและผู้สูงอายุอีกต่อหนึ่ง

ความสำคัญของปราสาทตาเมือนธมยังคงมีอยู่สืบเนื่องต่อมาในพุทธศตวรรษ
ที่ 18 หรือรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เพราะตั้งอยู่บริเวณช่องตาเมือนอันเป็นส่วนหนึ่ง
ของเส้นทางราชมรรคาที่เชื่อมระหว่างเมืองพระนคร ประเทศกัมพูชา กับเมืองพิมาย
จังหวัดนครราชสีมา ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีการสร้างปราสาทสำคัญ 2 องค์
ตามพระราชโองการของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 คือ ปราสาทตาเมือนและปราสาทตาเมือนโต๊ด
(หมายถึงปราสาทตาเมือนน้อยหรือเล็ก) อันเป็นศาสนสถานประจำที่ที่ผู้คนเดินทางและ
อโรคยศาลตามลำดับ ปราสาททั้งสองอยู่ห่างออกไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของปราสาท
ตาเมือนธมไม่กี่กิโลเมตร เป็นประจักษ์พยานให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของชุมชนโบราณ ที่มี
ปราสาทตาเมือนธมเป็นศูนย์กลางความเชื่อถือศรัทธาได้เป็นอย่างดี หลักฐานที่เก่าที่สุด

เท่าที่พบในปัจจุบันบริเวณปราสาทตาเมือนธม ได้แก่ จารึกปราสาทตาเมือนธม 1 เขียนอยู่บนพื้นหินธรรมชาติภายในลานปราสาทด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต กำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 13 เนื้อความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในศาสนาพราหมณ์และการบูชาให้พระศิวะ ทำให้เชื่อได้ว่าตั้งแต่ระยะเวลานั้นพื้นที่แห่งนี้นักถูกใช้เป็นเทวสถานของพระศิวะแล้ว (ชะเอม แก้วคล้าย, 2542, น. 72-73)

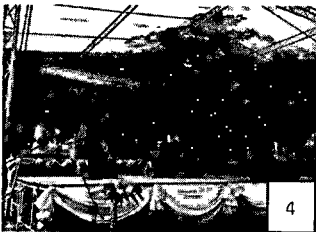
องค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก ได้จัดงานบุญประเพณีเดือน 5 เปิดโอกาสให้คนไทยและคนกัมพูชาบริเวณใกล้เคียงปราสาทนี้ได้สัมพันธ์กัน มีพิธีบวงสรวงปราสาทประกวตบายศรีสู่ขวัญ แสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน (โอท็อป) และการฟื้นฟูเพลงมโหรีพื้นบ้าน การชมมวย การนำสินค้าพื้นเมืองของชาวกัมพูชามาขายเป็นจำนวนมาก ดังคำกล่าวของ ยายเล็ก เจริญศิริ ว่า “คนที่นี่จะมาไหว้ปราสาทตาเมือนธมกันทุกปีในวันสงกรานต์ จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง ทุกวันที่ 12 เมษายนของทุกปี มีผู้ว่าราชการจังหวัดมาเป็นประธานเปิดงาน พิธีบวงสรวงปราสาท ชาวเขมรขึ้นมาไหว้ปราสาทเยอะเมื่อก่อนเป็นหมื่น ๆ คน เขาจะทำสะลาเทีอ (บายศรีชนิดหนึ่ง) ถือขึ้นมาสักการะด้วย บางคนนำของธรรมชาติมาขายด้วย เช่น เห็ดป่า อังเอย่าง มาขายและขายได้ดีมาก ชาวเขมรนำพานบายศรีมาเข้าประกวดด้วย ในงานนี้ชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างมากเพราะทำบายศรีมาประกวด การประกวดแต่งกายผ้าไหมของคนแก่ด้วยแล้วพวกยายก็ได้ลงไปเขมรที่จังหวัดอุดรมีชัยไปขายของบ้าง ไปเล่นกันตรึมด้วยชาวเขมรชอบมาก แต่ตั้งแต่การสู้รบกันเมื่อปี 2554 เขาก็ห้ามชาวเขมรขึ้นมา ถ้าได้มาจะต้องมีทหารนำมาด้วยและต้องกลับเป็นเวลา ทำให้งานเงียบเหงามาก”

นอกจากนั้นผู้สูงอายุจะทำบายศรีส่วนตัวนำมาสักการะ นอกเหนือจากทำส่งเข้าประกวดในนามหมู่บ้านแล้ว จะนำบายศรีมาวางบนโต๊ะหน้าปราสาทด้วยกับการวางเครื่องเช่นไหว้เช่นหัวหมู เครื่องคาวหวานจำนวนมาก พราหมณ์มาทำพิธี

บวงสรวง มีมิโหรีเพลงภาษาเขมรโดยวงประเดิมชัย ซึ่งผู้เล่นเป็นผู้สูงอายุชาย 6 คน สามารถบรรเลงเพลงมิโหรีพื้นบ้านได้อย่างไพเราะ

“..... กิจกรรมบรรเลงเพลงดนตรีแบบโบราณ ที่เรียนรู้ด้วยความรัก และฝึกซ้อมเทียบเสียงโดยมีต้องอาศัยตัวโน้ต เป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ยิ่งได้ การละเล่นบ๋อย ๆ ผู้สูงอายุก็ฝึกซ้อมบ๋อยอารมณ์ดีและเย็นสอดคล้องกับหลักการ สาธารณสุขที่ว่า “การรักษาอารมณ์” เป็น 1 อย่างใน 5 อ. (อาหาร อากาศ อุจจาระ อารมณ์ ออกกำลังกาย)...” (กมล สิบเพ็ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2562)

บทบาทของผู้สูงอายุสตรีในการทำบายศรี อันเป็นการฝึกหัดภาวนา ให้จิตสงบและฝึกการทำงานโดยมีใจเป็นใหญ่ เพื่อให้ได้สิ่งประดิษฐ์แทนดอกไม้บายศรี อันวิจิตรบรรจงตามความเชื่อที่ว่าผู้ใดทำได้ดีเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า และผู้ใดได้คิดถึง พระพุทธเจ้าก็จะได้บุญตามหลักการสาธารณสุขถือว่า การที่มีผู้สูงอายุบรรจงประดิษฐ์ งานดอกไม้ใบตองที่มีการเคลื่อนไหวลำตัว แขน ขา และโดยเฉพาะการเคลื่อนไหวและ กรีดกราบนิ้วเป็นพิเศษเป็นการตั้งใจให้ตรงและจดจ่อ สอดคล้องกับหลักการ 2 ใน 5 อ. คือการออกกำลังกาย ฉะนั้นกิจกรรมการประกวดงานดอกไม้ใบตองประเภทบายศรี จึงเสมือนงานส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุสตรี อีกทั้งในระหว่างการทำงาน เหล่านี้ ก็จะมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นหลานไปในตัวอีกด้วย ดังภาพ

ภาพที่ 4 การจัดเวทีพิธีเปิดงาน เยี่ยมเยือนตาเมื่อน มีประกวดการแต่งกายผ้าไหม
 ภาพที่ 5 แสดงการวางบายศรี โต๊ะเครื่องเช่นบวงสรวงที่หน้าปราสาทตาเมื่อนธม

องค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง และหน่วยงานราชการ ประชาชนในอำเภอพนมดงรัก ร่วมกันจัดงานและต่างมาร่วมงานกันจำนวนมาก การจัดเวทีด้านหน้าทางเข้าปราสาท และบริเวณโดยรอบจัดกิจกรรมจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง อาหาร ของใช้ จากวิสาหกิจชุมชนบ้าง จากกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ มีการจัดเวทีมวย และการขายสินค้าของประชาชนทั่วไป ส่วนกิจกรรมบนเวทีนอกจากมีการประกวดเดินแบบผ้าไหมแล้ว ยังมีกิจกรรมการแสดงของเยาวชนรำอ้อปราสาท รำตรุด กันตรึม ในแต่ละปีสลับกันไป

ประเพณีขึ้นปราสาทตาควาย

ปราสาทตาควายเป็นปราสาทองค์เดียวตั้งอยู่สันเขาพนมดงรักบริเวณช่องตาควายหรือตาควายและในภาษาเขมรเรียกว่าช่องกรอเบย (กระบือ) เป็นช่องเขาที่ใช้เดินทางระหว่างไทยและกัมพูชา ตั้งอยู่บริเวณช่องตาควาย ในเขตบ้านไทยนิยมพัฒนา หมู่ 17 ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ เป็นปราสาทหินศิลาแลง ตั้งทางด้านทิศตะวันออกของปราสาทตาเมือนธม ห่างกันประมาณ 12 กิโลเมตร ปราสาทตาควายตั้งอยู่บนสันเขาห่างจากหน้าผาสูงประมาณ 10 เมตร ของเทือกเขาพนมดงรัก เป็นปราสาทจตุรมุข ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ผังของปราสาทเป็นรูปกากบาท ส่วนฐานต่ำส่วนล่างสุดก่อด้วยศิลาแลง ส่วนบนก่อด้วยศิลาทรายทั้งหมด หลังคาห้องครรภคฤหะก่อเป็นทรงพุ่มยอดปรangk ซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป 5 ชั้น ส่วนหลังคามุขก่อเป็นรูปประทุนจรดหน้าบันทั้ง 4 ด้าน ภายในห้องมีประติมากรรม ลักษณะคล้ายสวายยัมภูวสิงค์ 1 ชั้น ปราสาทตาควายเป็นปราสาทหลังเดียวโดด ๆ ไม่ปรากฏว่ามีอาคารประกอบอื่น ๆ ตัวปราสาทก่อด้วยหินทราย ณะด้วยสายตาว่าน่าจะมีคามสูงประมาณ 12 - 15 เมตรจากพื้นดิน (ไม่รวมส่วนฐานที่คงยังฝังจมอยู่ในดิน) มีประตูทางเข้าสี่ด้าน ทุกด้านเป็นช่องประตูจริง มีมุขยื่นออกมาทางด้านหน้า (ตะวันออก) เป็นมุขสั้น ๆ ปัจจุบันพังทลายลงมาบางส่วน สภาพของปราสาทตาควายนับว่าสมบูรณ์มาก คือชั้นหลังคายังอยู่ทั้งหมดจนถึงยอด แต่การก่อสร้างปราสาทแห่งนี้ยังไม่แล้วเสร็จ เพียงก่อขึ้นรูปไว้เท่านั้น ยังมีได้ขีดแต่งผิวหิน

หรือแกะสลักลวดลายใด ๆ ซึ่งนั่นเองอาจเป็นเหตุให้ปราสาทยังคงรูปอยู่ได้ โดยไม่ถูกทำลาย การที่ไม่ปรากฏลวดลายอย่างหนึ่งอย่างใดเลยนี้ ทำให้กำหนดอายุปราสาทตาควายได้แต่เพียงกว้าง ๆ จากรูปทรงของตัวปราสาท ว่าน่าจะอยู่ในราวช่วงปลายสมัยนครวัด ต่อตอนต้นสมัยบายน หรือรัชกาลพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ถึงรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (ออนไลน์, 2561) บริเวณช่องตาควาย หรือตาควายและในภาษาเขมรเรียกว่า ช่องกรอบเขย เป็นช่องเขาที่ใช้เดินทางระหว่างไทยและกัมพูชาในสมัยโบราณ ดังนั้นความสัมพันธ์ของประชาชนทั้งสองประเทศมีความผูกพันมาแต่ช้านาน ต่อมาเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2554 มีการปะทะสู้รบระหว่างทหารไทยและกัมพูชา ที่บริเวณปราสาทตาควาย ทำให้ทหารไทยเสียชีวิต 9 นาย จึงทำให้บริเวณปราสาทยังมีความคลุมเครือว่าปราสาทตาควายเป็นของไทยหรือกัมพูชา ยังเป็นข้อพิพาทกันเช่นเดียวกับปราสาทเขาพระวิหาร (ศรัณย์ ทองปาน, 2547) ดังนั้นเพื่อเป็นการระลึกถึง 9 นายทหารกล้า องค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จึงได้จัดงานประเพณีขึ้นปราสาทตาควาย ในช่วงสงกรานต์ ในวันที่ 22 เมษายน ของทุกปี มีการทำพิธีรำบวงสรวงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในปราสาทตาควาย พิธีสวดมาติกาบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลให้วีรชนทหารกล้าจำนวน 9 นายมีการแสดงการละเล่นมวยทะเลเป็นที่นิยม ผู้สูงอายุมีการแข่งขันหัวเราะประกวดกันจากนั้นมีเล่นน้ำสาดน้ำกันหลังจากเสร็จพิธีการ ในงานนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบักได ได้นำกลุ่มผู้สูงอายุจากโรงเรียนผู้สูงอายุมาเป็นพลังขับเคลื่อนในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ขบวนแห่เริ่มแต่เช้าที่บริเวณวัดเขาไต่จะมีพิธีสวดมาติกาบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลให้วีรชนทหารกล้า ผู้สูงอายุเป็นแกนนำในพิธีและช่วยดำเนินกิจกรรมรำบวงสรวงด้วย

ดั่งภาพ

ภาพที่ 6 คนอีสาน. (2562, เมษายน 12). แสดงขบวนพาเหรดขึ้นปราสาทตาควาย [ภาพถ่ายออนไลน์]

ภาพที่ 7-8 คนอีสาน. (2562, เมษายน 12). แสดงรอบบริเวณปราสาทตาควาย[ภาพถ่ายออนไลน์]

จากภาพ 6-8 แสดงถึงประเพณีขึ้นปราสาทตาควายที่จัดขึ้นเพื่อบวงสรวงและทำบุญบังสุกุล (พิธีทอดผ้าโยงด้ายสายสิญจน์) อุทิศให้นายทหารกล้า 9 นายที่เสียชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดิน และต่อมาได้กำหนดนโยบายจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวจึงได้ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้เป็นวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามสืบต่อไป

จากบุญประเพณีสงกรานต์ทั้งสองพื้นที่ของอำเภอพนมดงรักนี้ พบว่าผู้สูงอายุหญิงมีความสนใจในหัตถกรรมการประดิษฐ์ใบตอง จัดทำพานบายศรีไปสักการบูชาได้อย่างสวยงาม ส่วนผู้สูงอายุชายมีความสนใจด้านดนตรีเพลงพื้นบ้านที่มาร่วมในขบวนแห่และนำมาแสดงในงานบุญประเพณีทั้งสองให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดโครงการเสริมสร้างพฤติกรรมพัฒนาความสนใจทั้งสองนี้ เป็นการนำหัตถกรรมจักสานมาเพิ่มมูลค่าเพื่อการสร้างรายได้ในขนาดของผู้สูงอายุทั้งหญิงและชาย ส่วนผู้สูงอายุที่มีความสนใจในดนตรีพื้นบ้านนั้น ผู้วิจัยได้จัดโครงการพัฒนาการรำตรดเพื่อสุขภาพแก่ผู้สูงอายุด้วยดนตรีพื้นบ้าน ดังภาพที่ 9 – 12

9

10

11

12

ภาพที่ 9 - 10 โครงการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมการรำตรดเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ

ภาพที่ 11 - 12 โครงการเพิ่มมูลค่าจักสานด้วยเทคนิคเดคูพาจ

โครงการทั้งสองได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุมาก ได้ทั้งความรื่นเริงบันเทิงใจและได้เรียนรู้การดูแลสุขภาพอย่างง่าย ได้นำหัตถกรรมพื้นบ้านจากภูมิปัญญาผู้สูงอายุมาพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า สามารถนำไปสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุได้โดยไม่ต้องพึ่งพาบุตรหลานได้ในอนาคต

อภิปรายผล

จากการพิจารณาพื้นที่ภูมิประเทศอำเภอพนมดงรักตั้งอยู่บนที่ราบสูงเทือกเขาพนมดงรัก แม้ว่าพรมแดนที่ถูกขีดเส้นบนแผนที่กั้นระหว่างไทยกับกัมพูชา ทำให้เกิดการกำหนดขอบเขตของประชาชนทั้งสองประเทศก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน

ทั้งสองประเทศซึ่งนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน มีงานบุญประเพณีเช่นกันนั้นก็ดีพิสูจน์แล้วว่าพรมแดนไม่สามารถขวางกั้นความสัมพันธ์ ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยประเพณีวัฒนธรรมที่จรจรโลงใจของประชาชนได้ ดังนั้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือสืบสานวัฒนธรรม เพื่อความคงอยู่อย่างภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชนจึงมาจากงานบุญประเพณี 12 เดือน โดยเฉพาะบุญประเพณีสงกรานต์เช่นกันและมีความคล้ายคลึงกันอย่างแยกไม่ออกว่าวัฒนธรรมใดเป็นของชาวไทยหรือชาวกัมพูชา และพบว่าบุญประเพณีสงกรานต์ทั้งที่ปราสาทตาเมือนธมและปราสาทตาควายนั้น มีผู้สูงอายุที่เป็นแรงพลังผลักดันให้ดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี ตัวผู้สูงอายุเองก็มีความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมประเพณีให้สำเร็จ หากได้รับการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุอำเภอพนมดงรัก จะมีศักดิ์ศรี มีคุณค่าไม่เป็นภาระทางสังคม และยังเป็นพลังทางสังคมที่สามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้มีสุขภาพใจสุขภาพกายที่ดี มีอายุยืนยาว ผู้สูงอายุในอำเภอพนมดงรักเป็นต้นแบบการขับเคลื่อนบุญประเพณีสำคัญ ๆ ชุมชนให้เข้มแข็งสามัคคียั่งยืน ดังนั้นในวัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยได้นำแนวทางการเสริมสร้างพฤติกรรมทางด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น ผู้วิจัยได้จัดทำโครงการเพิ่มมูลค่าหัตถกรรมจักสานวิถีเคดูพาจ ให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบักได พัฒนาจักสานของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสินค้าที่เพิ่มมูลค่า และโครงการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมการรำตรดเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีแนวทางการเสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ เช่น การร่วมเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์มากจะได้ถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้

2. การเสริมสร้างพฤติกรรมหลังด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้สืบทอดแก่เยาวชน

เอกสารอ้างอิง

กมล สืบเพ็ง. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2562.

คนอีสาน. (2560). ท่องเที่ยวปราสาทตาควาย สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น. สืบค้น 27 เมษายน 2560. จาก <http://koratdaily.com/blog.php?id=5272>.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
ชะเอม แก้วคล้าย. (2542). จารึกปราสาทตาเมือนธม. *วารสาร ศิลปากร*, 42(2), 72-73.
วิพรรณ ประจวบเหมาะ. (2560). แปลงผลการวิจัย สู่การพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรัณย์ ทองปาน. (2547). ตาควาย ปราสาทร้างกลางความคลุมเครือ. *วารสาร เมืองโบราณ*, 30(2), 10-15.

เล็ก เจริญศิริ. สัมภาษณ์, 12 เมษายน 2562.

_____. (2562). บักได. สืบค้น 30 เมษายน 2562. จาก <http://www.bakdailocal.go.th/>

_____. (2562). ประเพณีสงกรานต์ปราสาทตาควาย. สืบค้น 25 เมษายน 2561. จาก <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/2990>

WHO. (2002). Active Aging A policy Framework

[Online]. Available: <https://apps.who.int/iris/bitstream/2002>.

Author

Asst.Prof. Dr.Nawarat NiThichaianan

Management Sciences Faculty of Management Sciences, Surin Rajabhat
University 186 Moo 1 Surin-Prasat Rd., Muang Districts, Surin Province,
Thailand 32000

E-mail: Navaratmeaw@gmail.com

Dr.Sureechai Sukantararat

Business Computer Faculty of Management Sciences, Surin Rajabhat
University 186 Moo 1 Surin-Prasat Rd., Muang Districts, Surin Province,
Thailand 32000